TİB
TÜM İKTİSATÇILAR BİRLİĞİ
AYLIK BÜLTENİ

HAZİRAN 1975
No : 12

125 kuruş

İÇİNDEKİLER

Sayfa

— Bilim, İktisat, İdeoloji ve Üniversiteler 1
— «Yatırımların» ya da Tekelci Sermayenin Teşviki 6
— Ücret ve Türkiye'de İşçi Ücretlerinin Gelişimi 9
— Petrol Sorunu Yine Gündemde 12
— Bütçe, Vergiler ve Emekçiler 18
— Ayın İşçi Olayları 23
— Emperyalist - Kapitalist Sistemin Orta-Doğu Halkası: CENTO 23

TİB adına sahibi :
AYDIN KÖYMEN

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
YILDIRIM KOÇ

Yönetim Yeri :
Tüm İktisatçılar Birliği
Karanfil Sok. 14/10
Kızılay/Ankara

Basıldığı yer :
Çark Matbaası, Ankara 1975

BİLİM, İKTİSAT, İDEOLOJİ VE ÜNİVERSİTELER

Diğer bir çok kurumlarda olduğu gibi üniversitelerde de, hakim sınıfların temel amaçlarından biri; sömürülerini gizlemek, gerçekleri çarpıtmak, olayların sosyal özünü gözden uzak tutmak ve mevcut sistemi evrenselmiş gibi göstermektir.

Bu yazıdaki amacımız insanlar arasındaki üretim, dağıtım ve bölüşüm ilişkilerini inceleyen iktisat öğretisinin Türkiye'deki durumunu genel bir perspektif içerisinde irdelemektir. Konuya girmeden önce sorunun bilimin ve eğitimin genel niteliğinden, bunların da ülkenin genel yapısından soyutlanamıyacağının bilincinde olarak bu sorunlara kısaca da olsa değineceğiz. Her ne kadar eğitimi bir bütün olarak ele almak gerekirse de biz burada genel olarak toplum bilimler ve özel olarak da iktisat eğitiminden sözederken, ilk ve orta eğitimdeki aksaklıklar ve diğer bilimler üzerindeki tersliklerin üzerinde durmayacağız, fakat bu önemli sorunların ilgili demokratik kuruluşlar tarafından çok daha geniş bir biçimde ele alınacağını ümid ediyoruz.

Bilim ve felsefenin amacı insanların dünyayı daha iyi tanımaları ve olaylar hakkındaki bilgi ve görüşlerinin sistematik hale getirilmesidir. Böylece olayların çokluğu ve karmaşıklığı içerisinde temel ve belirleyici unsurların ortaya çıkarılması; dünya olaylarını kavramamızı, yorumlamamızı ve bunlardan sonuçlar çıkartarak günlük hayatta kul

lanmamızı sağlar. Ancak insanların dünya olaylarını kavrayışları sınıfsal konumlarından bağımsız değildir. Tüm olayları herkes belli bir dünya görüşüne göre yorumlar. Bu açıdan özellikle toplumları inceliyen bilimler tamamen ideolojik içeriklidir, çünkü bağımsız bir dünya görüşü olamaz. Sosyalbilimcilerin değerlendirmeleri de tamamen kendi dünya görüşleri doğrultusundadır. Sosyal bilimlerin yanısıra fen bilimlerindeki aksaklıklar da ülkenin çarpık ve bağımlı gelişmesinden kaynaklanmaktadır. Fakat bir noktada bu bilimlerde ideolojinin rolü birincil planda önemli değildir.

Aslında bir ülkenin ekonomisi bir yandan dış sömürünün etki alanında bulunuyorsa, bunun salt ekonomik alanda kalması düşünülemez. Eğitim de ona göre şekillendirilir, düşünce sistemi de ona göre oluşur. Kültür planındaki bu sömürü ve koşullandırma giderek eleştiriye dayanmıyan bir görüş açısı ve düşünce sisteminin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bilimsel ilerlemenin temelinde eleştiri yatar. Eleştiri olmadan sosyal bilimlerde hiç bir ilerleme olamaz.

Türkiye'de sosyal bilim öğretisi genel olarak taklitçiliğe, özentiye ve tercümeye dayanır. Bunun doğal sonucu olarak da üniversitelerde okutulanlarla ülkenin gerçek sorunları arasındaki kopukluk tamdır. Yıllarca sonra yetişen sayın profesörler şu ya da bu batılı düşünürün ileri sürdüğü görüşleri nakletmekten öteye bir şey yapmazlar. Bu sav hiç değilse iktisat öğretenlerin büyük bir çoğunluğu için geçerlidir. Bu nakil işlemini yaparken de öğretmeye çalıştıkları ile ülkenin sosyal gerçekleri arasında nasıl bir ilişki olduğu akıllarına gelmez, akıllarına gelse de işlerine gelmez. Gerçek anlamda yurt sorunlarına değinen az sayıdaki araştırmacı da «bilimsel yetenek olmadığı» gerekçesiyle üniversitelerden uzaklaştırılırlar ya da hiç bir üniversite çevresine yaklaştırılmazlar. Ne zaman ülkenin gerçek sorunlarını araştırma ve tartışma başlar o zaman onlar için «bilimsel olmayan bir yola» girilmiştir. Oysa bilimsel olmak demek; onlar için etliye sütlüye karışmamak ve sorunların anlaşılması değil de anlaşılmaması için çaba harcamaktır. Bir şeyin tabu olması için o şeyin anlaşılmaması gerekir.

Her zaman dünya gerçeklerini en doğru ve gerçeğe yakın bir biçimde değerlendiren görüşler o çağların en ilerici sınıflarının görüşleri olmuştur. Dünyayı değiştirmek isteyen sınıfların gerçeği bilmeye ihtiyaçları vardır. Hakim sömürücü sınıflar ise her zaman sömürülerini gizlemek, sistemi rasyonalize etmek ve evrenselmiş gibi göstermek isterler. İşçi sınıfı düşüncesinin ise gizleyecek ve çarpıtacak hiç bir şeyi yoktur, çünkü sömürüyü ortadan kaldırmak istemektedir.

Artık uzun bir zamandır dünyada stratejik planda gerileyen emperyalist kapitalist sistem içinde sermaye sahibi sınıfların ideolojisi en gerici ve gerçeklerden uzak dünya görüşü olarak en ufak bir gerçek kırıntısı bile içermemektedir.

Ancak bu gerici ideolojiler görünüşte çok bilimsel olabilirler. Fakat bu görünüşün sahte olduğunu ortaya çıkartmak için hiç de büyük bir ;abaya gerek yoktur. Bilimsellik ve araştırmacılık adı altında burjuvazinin sorunlarını (daha fazla kâr edebilme, hakimiyetini sürdürme ve yeni pazar ve yatırım olanakları elde edebil-

me vs.) araştırmak bilim olarak gösterilmekte ve bu yapılırken sömürü mekanizması gizlenmek istenmektedir.

Bu bilimsellik çoğu zaman sosyal bilimlerde dünya olaylarını karmaşıklaştırmak biçiminde, sorunları zor anlaşılır hale getirmek biçiminde ortaya çıkmıştır. Böylece bu bilimsellik görüşü altında en gerici ve gerçekten uzak görüşler öne sürülürken aynı zamanda bu bilim dalları etrafında sanki bu bilimler (aslında bilimle ilgisi olmayan bu karmaşıklık salatasının anlaşılması pek çok luzümsüz bilgi ve gayret gerektirdiğinden) ancak pek bilgiç profesörler tarafından vakıf olunulabilirirmiş gibi bir hava yaratılmaktadır.

Halbuki toplumsal olaylar herkes tarafından anlaşılabilir. Fakat aslında daha basit olan gerçekler de herkesce anlaşılması istenmediği için saptırılırak karmaşıklaştırılmaktadır.

İktisat öğretisinde sorunları anlaşılmaz hale getirmenin en yaygınlaşan yollarından biri de matamatiksel yöntemlerin giderek yaygın bir biçimde kullanılmaya başlanılmasıdır. Akademik iktisatçılarımızın bir çoğu (eminiz ki bir çokları ne yaptıklarının kattiyetle farkına varmadan, fakat bir kısmı da bunu bilinçli bir şekilde körüklüyerek) iki üç satırda anlatabilecekleri şeyleri karmaşıklaştıra karmaşıklaştıra, onlarca sayfa tutan matematik formülü ile ifade etmeyi marifet saymaktadırlar. Böylece olayların sosyal özleri de gözden kaybedilmiş olunmaktadır. Bravo onlara!

Halbuki matematiksel yöntemler, o da şimdikinden çok daha sınırlı bir biçimde, ancak bazı sorulara cevap bulmada ikincil ve yardımcı araçlar olabilirler. Fakat artık, iktisatçıların sosyal bilim sahasından matematik sahasına geçmeleri, gerçekleri gizlemek (veya hiç değilse bazıları için bunlara değinmemek) için uygun bir alan olmaktadır. Böyle bir iktisat anlayışı özünde çok gerici bir ideolojinin yansımasıdır.

Burada yapılmak istenen; neyin ne olduğunu ve ne için olduğunu bilmeden bir takım karmaşık teknikleri ezberleyip -örneğin, girdi çıktı analizleri doğrusal programlama, maksimizasyon problemleri vs.- ne verilirse formülüne koyup bir makine gibi cevaplarını ileten ve düşünmeyen iktisatçılar yetiştirilmek isteniyor. Kısacası **soru sormadan** düzene hizmet edecek insanlar yetiştirilmek isteniyor. Sorular en fazla şu veya bu formülün veya eğrinin niçin öyle olduğu da böyle olmadığı biçiminde olabilmektedir. (bu eğriler, maksimizasyon problemleri burjuvazinin sorunlarının çözülmesine yarayacak birer araçtır). Bu akademisyenleri öze inen sorunlar kadar rahatsız eden hiç bir şey yoktur.

Fakat bu gelişmeler de tepkileri doğurmakta gecikmemiş ve iktisat bilimini akademik olmaktan çıkarıp (burada akademik kelimesini yalnızca karmaşıklıkları ile değil fakat bütün kötü yanları ile kullandığımızı belirtmek isteriz). Gerçekleri araştıran ve bunlardan elde ettikleri sonuçları ulaşması gereken yerlere ulaştırmayı amaç edinen bir akımın da doğduğu bir gerçektir. Nitekim bundan her zaman korkan hakim sınıflar her fırsatta ilerici ve doğruyu araştıran kimseleri bütün eğitim kurumlarından uzaklaştırmaya çalışmışlar ve bunu büyük ölçüde gerçekleştirmişlerdir. Fakat hiç bir zaman kendilerine hoş gelmeyen sesleri susturmayı başaramıyacaklardır. Çünkü sosyal olaylar sınıfsal niteliktedir. Ezilen ve sömürülen sınıflara hakim sınıf-

ların uyguladıkları baskı ve sömürü yöntemlerinin özünü açıklıyan ve ulaştıran ilerici ve yurtsever sosyal bilimciler eşyanın tabiatı gereği var olacaklardır. Hem üniversitelerde doğruyu araştıran kafaları hiç bir zaman tasfiye edemiyecekler hem de akademik kuruluşların dışından gelen sesleri susturamıyacaklardır.

Bazı bilgiç akademisyenler son zamanlarda giderek artan bir şekilde öğrencilerinin artık eskisi kadar derslerine ilgi göstermediklerinden ve okumadıklarından yakınıyorlarmış. Bunun nedeni ipliklerinin giderek daha hızlı bir şekilde pazara çıkmasından başka bir şey değildir. Bugün bütün öğrencilerden daha fazla olmak üzere sosyal bilimler öğrencileri gerçekleri öğrenmek istemekte fakat bunları hocalarının dizleri dibinde bulamamaktadırlar. Aslında bugün öğrenciler çok daha fazla okumakta ve öğrenmektedirler, ama kıymetli hocalarının istediği gibi safsata değil gerçek dünyayı.

Önemli sorunlardan biri de sosyal bilim öğretisinde çeşitli disiplinlerin biribirinden bağımsızmış gibi bir şekilde sunulmasıdır. Bu da kafaları karıştırmanın ve sorunları dar bir çerçeve içerisinde görmeye alıştırmanın bir yoludur. Böylece bir sosyal bilim dalı ile diğerisi arasında bir Çin seddi oluşturulur. Oysa tek bir sosyal bilim söz konusudur. O da toplumların evriminin yasalarını araştıran sosyal bilimdir : Tarihsel materyalizm.

İktisat öğretisinde bu durum çok daha açık olarak görülebilir. Türkiye'de iktisat eğitimindeki temel tutarsızlıklardan birisi de iktisadın kendisiyle ilgilidir. Kapital'in yayınlanmasıyla burjuva ekonomi politiği bu eleştiriler karşısında yeni ideolojik kılıflar bulmak zorunda kaldı. Bundan sonra zorla geliştirilen ve özü aynı olan sözde bilimsel, marjinalizm, neoklasizm gibi akımlar (ki, bugün üniversitelerdeki iktisat eğitimi bunları temel almaktadır). Burjuva ekonomi politiğini kurtarmaya yetmedi. Adam Smith, David Ricardo gibi iktisatçılar kapitalist ekonominin özürünü örterken ekonominin işleyişini de araştırmışlardı. Bunlar kapitalizmin yaygınlaşmaya başladığı dönemin iktisatçılarıydılar. 19. yüzyılın sonlarında ve 20. yüzyılın başlarından itibaren gelişen yukarıda sıraladığımız diğer akımlar ise doğrudan doğruya kapitalizmi rasyonalize etmeye çalıştılar, gerçek dünya ile ilişkileri kalmadı. İktisat biliminin burjuvazinin elinde ideolojik bir araç olmasının çok kısa tarihçesi budur.

Böylece burjuva ekonomi politiğinden bilimsel öz tamamen atılmıştı. Artık ekonomi politik yerine söz konusu olan iktisat politikası idi. Yani böylece yalnızca kapitalist düzenin sorunlarına çözüm arıyan bir öğreti doğdu. Bilimsel öz olmayınca iktisat öğretisi bir takım pratik politikaların öğretisine ve bir takım teknik araçlara dönüşmüştü. Matamatiğin yoğun bir şekilde öğretilmeye başlanılması da bu zorlamanın bir sonucudur. Bununla birlikte geliştirilen teknikler toplumsal gerçekliğin anlaşılmasına bir katkıda bulunmasa da sistemin etkinliğini arttırmada önemli bir rol oynamakta idiler. Ayrıca yaratılan kavram karışıklığı içerisinde gerçek sorunlar bütünüyle konunun dışında bırakılmaya başlanmıştı.

Türkiye'ye aynı politikaların ve analiz araçlarının getirilmesi yukarıda sözü edilen etkinliği sağlamakta da yetersizdirler. Nitekim ekonomik yapı da önemli ayrılıklar gösterir. Ortada gelişmiş

kapitalist ülkelerinkinden farklı bir sosyo-ekonomik yapı söz konusudur. Ekonomi kendi içine dönük ve kendi iç dinamiği ile işler bir durumda değildir. Bunun doğal sonucu olarak da bugün batıda bile geçerliliği günümüzde söz konusu olan politikaların Türkiye gibi bir ülkede sonuç vermesi olanaksızdır. Bunun yanısıra emperyalist-kapitalist sistem içindeki azgelişmiş ülkelerin sorunlarına yönelik çalışmalar yapan burjuva iktisatçıları bu ülkelerde görülen çarpık kapitalizmin sorunlarına ve uluslararası tekelci sermayenin bu ülkelerdeki etkinliğini daha da yoğunlaştırmasına yönelik sözde bilimsel, sınıflararası çelişkileri gözönüne almıyan pratik iktisadi politikalar önermektedirler. Üniversitelerimizde okutulan programlar da bu gerçeği bütünüyle yansıtmaktadır. Zaten bu programlar batı üniversitelerinde ne okutuluyorsa onların kopyasıdır. Gülünç olan bir yan ise batı üniversitelerinde giderek programlara azgelişmişlik sorunları da eklendiği halde (elbette ki, yukarıda belirtilen çerçevede) bugün Türkiye'de azgelişmişlik diye bir ders okutulmamaktadır.

Buradan giderek azgelişmiş ülkeler için ayrı, gelişmiş kapitalist ülkeler için ayrı iki iktisat öğretimi olacağı gibi yanlış bir görüşe saplanılmamalıdır. İktisat öğretisi olayların dünya ekonomisinin bütünlüğü içerisinde kavranmasını sağlamalıdır. Aslında burjuva iktisadının azgelişmişlik sorununun kavramasındaki yetersizliği de yukarıda sözünü ettiğimiz iktisadın bilimsel özden yoksun oluşuyla ilgilidir.

Üzerinde durulması gereken diğer bir sorun da Türkiye'de emperyalizm tarafından yönlendirilerek doğan ve onunla bütünleşmiş olarak gelişen yerli tekelci sermayenin eleman ihtiyacı ile birlikte işletmecilik öğretiminin yaygınlaştırılmasıdır. Son yirmi sene süresinde kurulan işletmecilik bölüm ve enstitüleri genellikle toplum bilimleri öğreten kurumların bağrından çıkmışlardır. Bu bölümlerde yetiştirilmek istenen işletmeci tipi, ülkenin sorunlarıyla hiç ilgilenmeden yalnızca patronun kârını azamileştirmeye çalışan ve gerçekleri araştıran sorular sormayan bir insandır. İhtisaslaştığı konuların başında işçileri sömürme yollarının en etkin bir hale getirilmeleridir. Patronun kârını azamileştiren teknikleri (zamanlama, yön - eylem araştırması, üretim planlaması vb.) içine düştükleri büyük yabancılaşmanın farkında değillerdir. Aslında bu, sermayenin gelişim süreci içinde normal ve kaçınılmaz bir olaydır, fakat işletmecilik eğitimi ve bunların tekelci sermaye ile organik ilişkileri, üzerinde durulması gereken bir noktadır.

Kapitalistlerin kendi sorunlarını işledikleri ve çözüm yolları aradıkları kurumlar bunlardan ibaret değildir. İktisadi Kalkınma Vakfı, Ekonomik ve Sosyal Etütler Konferans Heyeti, TÜSİAD vb. gibi kurumlar da bu doğrultuda çalışmalar yapmaktadırlar. Tekelci sermayenin bütün kurumları (işletmecilik bölümleri dahil) arasında işbirliği tamdır. Bunlar birlikte toplantı ve seminerler düzenlemekte, sermayenin sorunlarına birarada çözümler aramakta ve bunları tüm toplumun sorunlarıymış gibi ellerindeki kitle haberleşme araçları ile kamuoyuna yaymaktadırlar. Yıl sonlarında tekelci sermayenin adamları en iyi işletmecilik öğrencilerini bizzat okullara gelip kendi işletmelerinde kullanmak üzere seçmektedirler. Örneğin Vehbi Koç, Vitali Hakko, Ertuğrul Soysal geçen

sene Orta Doğu Teknik Üniversitesi İdari İlimler Fakültesindeki İşletmecilik bölümüne gelerek kendileriyle işbirliği halinde hocaların aracılığıyla bir yandan da seminerlerde konuşarak kendi görüşlerini aktarmaktadırlar. Ne yazık ki, diğer bölümler bunlara gereken tepkiyi göstermemekte ve yurt sorunlarından kopuk, sermayeye dönük eğitime karşı aktif bir direniş göstermemektedirler. Zaten üniversite yönetim kuralları da hakim sınıflara tam bir denetim olanağı sağlamaktadır. Yine Ortak Doğu Teknik Üniversitesinin İdari İlimler Fakültesinde birinci sınıflara verilen Sosyal ve Politik Bilimlere Giriş dersi kaldırılarak yerine İşletmeciliğe giriş, temel ekonomi yerine de elektronik bilgisayar dersleri konulmuştur. Bir bütün olarak sosyal içerikli dersler ortadan kaldırılmakta, yerine kör teknikler, matematik vb. konulmaktadır. Kısacası soru sormadan, ülkenin, halkın gerçekleriyle uğraşmayan sermaye için makbul adam yetiştirilmek istenmektedir. Bu eğitim yukarıda belirtilen bütün diğer aksaklıkları da ayrıca bünyesinde barındırmaktadır.

Sonuç olarak diyoruz ki: Türkiye'de okutulan iktisat öğretisi ekonomik ve sosyal olayları sınıfsal içeriğini gözlerden gizleyerek sistemi uyum halinde ve evrenselmiş gibi göstermekte, hakim sınıfların ideolojileri doğrultusunda, karşı çıkan görüşleri bastırmaya çalışarak halkın ekonomik-demokratik mücadelesine karşı bir araç haline getirerek, burjuvazinin çıkarlarını tüm toplumun çıkarlarıymış gibi göstererek, bilimin halka karşı kullanılmasını amaçlamaktadırlar.

Sosyal bilimler dalında çalışan tüm demokratik kuruluşlar ve yurtsever kişiler bu oyuna karşı halkın ekonomik-demokratik mücadelesine katkıda bulunma yönünde etkin bir şekilde çalışmalıdırlar.

«YATIRIMLARIN» YA DA TEKELCİ SERMAYENİN TEŞVİKİ

Türkiye, emperyalist-kapitalist sistem içinde bulunan bir azgelişmiş ülke olmanın ortaklaşa özelliklerini bütün boyutlarıyla yaşamaktadır. Emperyalistler ve emperyalizmle bütünleşen yerli tekelci burjuvazi ve onlarla işbirliği içinde bulunan büyük tefeci-tüccar ve toprak ağalarının sömürüsü Türkiye bu sisteme bağımlı bir ülke olduğu sürece devam edecektir. Bu bağımlılık Türkiye ekonomisi ve emperyalist sömürü mekanizmasının gerektirdiği şekli de vermekte ve sistemin belirlediği, sömürüyü yoğunlaştıran bir gelişme yolunu da beraberinde getirmektedir.

Ülkemiz ekonomisinin ve bunun içinde olarak ülkemiz sanayiinin gelişme doğrultusu, emperyalist-kapitalist sistem içinde ve bu sistemin uzun dönemli çıkarları açısından belirlenmektedir. Ülkemizde ve aynı ortak özellikleri taşıyan tüm diğer az gelişmiş

ülkelerde ekonomi politikaları ve sanayileşme stratejileri emperyalizmin ve yerli tekelci burjuvazinin güdümünce saptanmakta, onların çıkarlarını ve hedeflerini yansıtmaktadır. Bu açıdan bakıldığında örneğin ülkemizdeki plan uygulamasının niteliği açıkça ortaya çıkmaktadır. Ekonominin büyük bir kesimini oluşturan kamu kesimine zorunlu hedefler getiren plânlar özel kesim için «yol gösterici» olmak durumundadır. Bu durum tekelci sermaye için güven ve belirlilik içinde at oynatacağı geniş bir alan bırakmaktadır.

Bu tür bir plânlamanın getirdiği bu kadarla da kalmıyor. Özel kesime «yol göstermek» onu «yönlendirmek» gerekçesiyle işçi sınıfının yoksul köylülerin, küçük üreticilerin, memur, esnaf ve zanaatkârların sırtından yerli tekelci burjuvaziye «ulûfe» dağıtma, yani teşvik tedbirleri uygulaması için zemin hazırlanmış oluyor. Yatırımların, ihracaatı ve döviz kazandırıcı işlemlerin teşviki adı altından Türkiye'de 1968 yılından beri sürdürülen bir uygulama şimdiye kadar genel ekonomi politikası, kamu kesimi fiyat politikası, dış ticaret politikası ile özel kesimin teşvikini en açık ve en kaba şekilde azamileştirildiği bir örneği oluşturmaktadır.

Emperyalizmin 2. Dünya Savaşı'ndan sonra değişen stratejisi azgelişmiş ülkelere empoze edilen çarpık ve dışa bağımlı sanayileşme yolu, emperyalist ülkelerin ürettikleri yatırım mallarını kullanacak yerli tekelci yatırımlarada belli bir ölçüde hız kazandırmıştır. İşte, artan bu yatırım çabaları Türkiye'de şu yollardan teşvik görmektedir:

a) Gümrük Muafiyeti : Yatırımlarda kullanılacak makina, teçhizat ve hammaddelerden ya hiç gümrük alınmaması ya gümrük vergisi oranlarında yapılan indirimler, ya da gümrük ödemelerinin uzun dönem için takside bağlanması şeklinde yürütülmektedir.

b) Yatırım İndirimi : Yatırımcıya, yatırımın % 50'sine kadar bir değeri ödeyeceği kurumlar vergisinden düşme hakkının verilmesidir. Örneğin 100 Milyon TL. yatırım yapan birisi yatırımdan doğacak kârdan alınacak kurumlar vergisi 50 Milyon TL. oluncaya dek bu vergiden muaf olacaktır.

c) Yatırım Kredisi : Yatırımcıya normal kredi faizlerinin altında bir faizle kredi verilmesi uygulamasıdır. Geçerli faiz oranı ile düşük faiz oranı arasındaki fark devlet bütçesinden karşılanır.

d) İhracatta Vergi İadesi : Bu tedbir gereğince ihracatça bir firma yaptığı ihracatın değerinin % 30'una kadar olan bir bölümünü vergi iadesi yoluyla devletten geri alabilmektedir.

1968 yılında başlayan teşvik tedbirlerinin maliyeti yukarda belirttiğimiz gibi emperyalizmle bütünleşen yerli tekelci burjuvazi dışındaki tüm sınıf ve tabakaların sırtına yüklenmektedir. 3 yıllık bir teşvik uygulamasının, 1971 uygulama sonuçlarına göre Devlet Planlama Teşkilâtı'nın yaptığı hesaplarla ortaya çıkan maliyeti, gümrük muafiyeti nedeni ile 650 Milyon, yatırım indirimi nedeni ile de, 1.104 Milyar TL.'lık bir vergi kaybıdır. Günümüze kadar hızlanarak devam eden teşvik uygulaması sonucu, bu maliyet kat kat artmıştır.

Tekelci sermaye yatırımları nedeniyle tanınan bu teşviklerin sebep olduğu bu vergi kayıpları

devlet bütçesinde açıklara yol açmaktadır. Bu açıklar diğer kesimlerden elde edilen vergi gelirleriyle kapanmak durumundadır. Devlet cari harcamalarını ve kamu yatırımlarını oran olarak eski düzeyinde tutabilmek için bu tür bir kamu geliri arttırmana kesin gerek vardır. Buna ek olarak teşviklerden yararlanan yatırımların getirdiği alt yapı gereksinmeleri de kendi başlarına kamu harcamalarında bir artışa neden olmaktadır.

Buna karşılık teşvik yanlısı çevrelerin ileri sürdükleri görüş şudur : «Teşvikler yeni yatırımlara uygulanmaktadır, dolayısiyle gerçek bir vergi kaybına neden olmazlar. Ayrıca teşvikler, yatırımların artmasına, planlara uygun olmasına ve bölgeler arası dengesizliğin giderilmesine yol açarlar.»

Bu tür bir görüş kesinlikle geçerli değildir. Teşviklerin vergi kaybına ve bütçe açığına neden olup olmayacaklarına yukarıda değinmiştik. Ayrıca teşviklerin yeni yatırımlara uygulanıyor olması hiçbirşeyi değiştirmemektedir. Bu yatırımların büyük bir kısmı tekelci sermayenin hiçbir teşvik almasada gerçekleştireceği kârlılığı yüksek projelerdir. Aynı nedenle teşvik tedbirlerinin yatırımları arttırdığı iddiası da geçersizdir. Teşvik, yatırımların finansman sorununu çözmeye değil, büyük ölçüde yatırımlar gerçekleştikten sonra sağlanan karlılığı yükseltmeye yaramaktadır.

Teşvik tedbirlerinin yatırımların planlara uygunluğunu sağladığı iddiası da üzerinde durmaya değer. Başta değindiğimiz gibi Türkiye'deki planlama özel kesime bir belirginlik ve açıklık getirme işlevini taşıyan bir planlama türüdür. Ayrıca bu tür planlama ile ekonomiye yön verilmez, onun başta belirttiğimiz dinamiklerce saptanan gelişimini izlemekle yetinilir. Bu nedenlerle yatırımların teşvikler yolu ile plan uyarınca yönetilmesi değil, ekonominin gelişimi ile planların yönlendirilmesi sözkonusudur.

Yukarıdaki özelliğe bağlı olarak, teşvik tedbirlerinin bölgeler arası dengesizliği gideremmemesi son derece doğaldır. Bu sonuç 5 senelik teşvik uygulaması ile açıkça belgelenmektedir. Buna göre 1973 yılına kadar teşvik belgesi almış olan özel sektör imalât sanayii yatırım projelerinin toplam sabit sermaye yatırımlarının % 32'si İstanbul-Kocaeli sanayii bölgesi, % 19'u Çukurova sanayi bölgesinde yoğunlaşırken Gaziantep sanayii bölgesi için bu oran % 2.2, Malatya-Elazığ alt sanayii bölgesi için % 2 olmaktadır. Böylece bölgesel dengesizliğin giderilmesinde de teşvik uygulamasının hiç bir rol oynamadığını görmekteyiz.

Teşvik tedbirleri yukardaki olumsuzluklarına karşın hiç bir gelişme getirmemişmidir? Teşvik tedbirlerinin bir takım gelişmelere neden olduğu söylenebilir ama sadece emperyalizm ve yerli tekelci burjuvazi açısından. Birinci planda teşvik tedbirleri gümrük duvarlarının aralanmasına ve emperyalist-kapitalist sistemin yeni stratejisi gereği azgelişmiş ülkelerde sürdürdüğü tüketim malları yapımında kullanılacak sermaye mallarının ülkeye yerli tekelci sermayenin hemen hiç bir fedakârlığı olmadan girmesine yaramıştır. Bu nedenle gümrüklerde uğranılan gelir kaybı emekçi sınıf ve tabakaların sırtına yüklenmiştir. Teşvik, sermaye mallarını göreli olarak ucuzlatarak Türk sanayiinin dışa bağımlılığını arttırmıştır.

Teşvik, tekelleşmeye hız kazandırmıştır. Teşvik gören sermaye genellikle büyük sermaye olmuştur. Örneğin, teşvik belgesi alan imalât sanayii projelerinde 1973 yılı sonu itibarı ile ortalama sabit sermaye yatırım tutarı 52 Milyon TL. dolayındadır. Buna ek olarak tanınan teşviklerle projelerin kârlılığı çok arttırılmış ve muafiyetler nedeni ile sermayenin tekrar yatırıma yöneltilmesi olanağı yükseltilmiştir. Bu olgu sermayenin temerküz sürecini arttırmaya yaramaktadır. Bunun yanında daha yatırımlar gerçekleşmeden bile belli firmaların belli alanlarda tekel durumu kazanmalarına yardımcı olmuştur. Bu durum, belli firmaların erken davranarak teşvikten yararlanmalarının daha sonra başka firmaların sanayiye girmesini engellemesi sonucunu ortaya çıkarmıştır.

Teşvik tedbirlerinin bir bölümünü oluşturan ihracatta vergi iadesi mekanizması ise emperyalizme bağımlı olarak azgelişmiş ülke içinde tüketim malları üretiminde bulunan ve bölge çapında görtermelik ihracat yapan yerli tekelci sermayenin karlarının arttırılmasına büyük ölçüde yaramıştır. Bu göstermelik ihracata uygulanan vergi iadesi, emekçi sınıf ve tabakaların sırtından sağlanan fonların çeşitli şekillerde emperyalistlerin ve onunla bütünleşmiş yerli tekelci sermayenin kasalarına akması sonucunu doğurmuştur.

Bütün bu yönleri ile teşvik tedbirleri ilginç bir uygulama örneği oluşturmaktadır. Teşvik nedeni ile yerli tekelci burjuvazinin elde ettiği avantajların hiç bir şekilde geri ödenmesi söz konusu değildir. Şu; açıkça vurgulanması gerekli bir noktadır. Teşvikler yolu ile tekelci sermayenin el koyduğu değerler sömürü mekanizmasının ayrılmaz bir sonucu değildir. Onunda ötesinde Emperyalizmin ve onunla bütünleşmiş yerli tekelci sermayenin bu günkü aşamada en kaba ve en açık şekilde yürüttüğü bir tür «gasp» işleminin sonuçlarıdır.

Teşvik tedbirlerinin, emperyalizmin ve yerli tekelci burjuvazinin kârlarını arttırma ve içte tekelleşme sürecini hızlandırmada işçi sınıfının, yoksul köylülerin, küçük üreticilerin, memur, ve esnaf ve zanaatkârların sırtına yüklediği maliyet, Türkiye emperyalist-kapitalist sistem içinde az gelişmiş bir ülke oldukça yükenilecek maliyetlerinde sonuncusu olmayacaktır.

ÜCRET VE TÜRKİYE'DE İŞÇİ ÜCRETLERİNİN GELİŞİMİ

Türkiye'de işçi ücretlerinin gelişimini incelemeden önce ücret kavramını açıklamak gerekmektedir. Egemen güçler ücret kavramının anlamını saptırarak ücret emeğin karşılığıdır demektedir. Ücret artışlarının ancak verimlilik artışlarına bağlanabileceğini iddia ederek bu yoldan hayat pahalılığına ücretlerdeki artışların sebep olduğu yaygarasını koparmaktadır. Oysa, gerçekte

ücret emeğin karşılığı değildir. İşçilerin yarattığı değer, işçiler ile işverenler arasında ücret ve kâr olarak paylaşılmaktadır. İşverenler ve yandaşları bu gerçeği kasıtlı olarak tahrif ederek sermayenin emeği sömürdüğü gerçeğini gizlemeye çalışmaktadırlar.

Kapitalist düzende ücret bir malın toplam üretim değeri içindeki emeğin karşılığı değildir. İşçiler, hammaddeleri veya yarı mamul maddeleri işyerinde, işveren tarafından sağlanan makine, alet, enerjiyi kullanarak işlerler ve yeni bir mal haline getirirler. Burada işçinin yarattığı değer yeni malın satış fiyatıyla bu malın yapımında kullanılan makine ve aletlerin bu işlem sırasında yıpranma masrafları ve enerji harcamalarının toplamı arasındaki farktır. İşçiler tarafından yaratılan değerin bir kısmı işçiye ücret olarak verilir. Diğer kısmına kâr olarak işveren tarafından el konur. Bu halde yaratılan değerin değişmemesi halinde işçi ücretlerinde bir artış, kârın azalması, ücretlerdeki bir azalış ise kârın artmasına yol açar. Yani, bir üretim dalında ya da genel olarak ücretlerin artması mutlaka fiyatların artmasını gerektirmez. Fiyatların artmasını önlemek için işçi ücretlerini sabit tutmak yerine kâr oranları da düşürülebilir. Ancak sadece kârı amaçlayan işveren fiyatı arttırarak bu düşüşü önlemeye çalışmakta ve bunu yaparken suçu işçilerin üstüne atmaktadır.

İşçilerin yaşama ve çalışma koşullarını belirleyen ücretler, diğer sosyal ve maddi haklar, sendikal mücadele içersinde toplu sözleşmelerle belirlenir. Toplu sözleşmelerde esas olan ise tarafların pazarlık gücüdür. Pazarlık gücü genel olarak ülkenin sosyo-ekonomik şartları ve politik durumu, özel olarakta o işkolunda işverenin durumu ile işçiler ve sendikalarının durumu tarafından belirlenir. Örneğin ülkemizde işsiz sayısının milyonlara varması işverenlerin pazarlık gücünü arttıran bir etkendir. Öte yandan işkolları sayısının çok olması işçilerin örgütlenmelerini parçalayıcı yöndedir. Ayrıca sarı sendikaların yaygınlığı işçilerin pazarlık gücünü ters yönde etkileyici etkenlerdir. Bu konuda daha fazla ayrıntıya girmeden yukarıdaki açıklamaların ışığında 1950'lerden itibaren Türkiye'de işçi ücretlerindeki gelişmeleri inceleyebiliriz.

1950-60 döneminde genel olarak Türkiye'de çarpık da olsa bir sanayileşmenin hızlanmamış olması sanayii işçiliğinin nicelik olarak fazla gelişmemiş olduğunu ortaya koymaktadır. Öte yandan o dönemde iktidarda bulunan işbirlikçi ticaret burjuvazisi ve büyük toprak sahiplerinin belirleyici önderliğindeki egemen güçlerin emekçi sınıflar yararına çalışması düşünülemez. Aynı dönemde izlenen enflasyonist politika ve neden olduğu hızlı fiyat artışları işçi ücretlerini olumsuz yönde etkilemiştir. İşçilerin ücretlerini arttırmakta ve diğer sosyal, maddi hakları elde etmekte kullandıkları toplu sözleşme hakkından yoksun oluşları ve grev yasağı mücadeleyi olumsuz yönde etkilemiştir. Ayrıca sarı sendikacılığın hakim durumda bulunması işçilerin yaşama ve çalışma koşullarını belirlemekte karşılaştıkları güçlüklere eklenebilir.

1950-60 döneminde işçi ücretlerindeki artışları incelemek için gerekli olan sayısal verilerin yetersiz oluşu bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Yalnızca sigortalı işçileri kapsayan verilerin elde edilebilmesi ki, bu sayılar iş-

çi ücretleri dışındaki bazı kalemleride içermektedir, gerçeğin tam olarak yansıtılabilmesini engellemektedir. Sigortalı kapsamına giren ücretlilerin ücretlerindeki artışlar düşük seviyede kalmıştır. İndeks olarak alındığında 1951'de 100 olan gerçek ücretler 1954'de 116.3 olmuştur. 1955-63 arasındada gerçek ücretler yılda ortalama % 1,7 artmıştır. Bu arada 1963'de gerçek ücretlerde % 1,5 düşme olmuştur.

Tarım kesiminde aynı dönem içerisinde ücretler çok daha düşük seviyede kalmıştır. Çalışma ve yaşama koşulları açısından hiçbir güvencesi olmayan tarım işçileri 15-16 saat dolaylarında çalıştırılmakta ve ücretli izin gibi haklardan yoksun bırakılmaktadırlar. Tespit edilen asgari ücretler genellikle tavan olarak yorumlanmakta ve ödenen ücretler tespit edilen ücretlerin altında olmaktadır. Örneğin 1957'de tarımda tespit edilen asgari ücretler; 16 yaşdan büyükler için 7 TL. daha küçükler için ise 5.25 Tl. dir. 1958'de Çukurova'da asgari ücret 8 TL. tespit edildiği halde uygulamada 6.30 TL. ödenmiştir. Tarım işçileri ve sigortalılar dışında kalan çoğunluk bu dönemde çok düşük ücretlerle çalışmak durumunda kalmışlardır.

1963 yılından sonra işçi ücretlerinde sağlanan artışlarda önemli etkilerden biri toplu sözleşme ve sınırlıda olsa grev hakkının sağlanmış olmasıdır. Öte yandan emperyalizmle bütünleşerek hızla gelişen yerli-tekelci sermaye gerçekleştirdiği çarpık sanayileşmeyle işçi sınıfı nicelik olarak hızla gelişmiştir. Ayrıca bu dönemde sosyalist hareketin işçi sınıfıyla bağ kurması ve devrimci sendikacılığın gelişmeye başlaması, işçi sınıfının giderek sınıfsal olarak bilinçlenmeye başlaması genel olarak pazarlık gücünü belirleyici etkenler olmuştur.

Bu dönemde sigortalı kapsamına giren işçilerin ücretlerinde 1963'den 1971'e kadar artış olmuştur. Gerçek ücretler bu yıllar arasında yılda ortalama % 4 artmıştır. Ancak 1971 den itibaren bu gelişme tersine dönmüş ve faşist baskılar yoğunlaşmış, egemen güçler kendi çıkarları doğrultusunda baskılarını arttırmışlardır. 1971-73 yıllarında gerçek işçi ücretleri yılda ortalama % 3,5 düşmüştür. Gözden kaçırılmaması gereken önemli bir noktada bu rakamların tüm işçileri kapsamadığıdır, Sendikasız yada sarı sendikalardaki işçiler ile Sigortasız çalıştırılan işçilerin durumları çok daha kötüdür. Tarım kesiminde de ücretler çok düşüktür ve tespit edilen asgari ücretler genellikle ödenmemektedir.

Genel olarak bakıldığında 1963-71 yılları arasında ücretlilerin iktisaden faal nüfusa oranı % 74,5 arttığı halde ücretlilerin Gayri Safi Yurt İçi Hasıla'dan aldıkları pay % 55,5 oranında artmıştır. Yani başka gelir gruplarının, ücretlilerin gelirlerindeki artışlardan fazla olmuştur. Bu gelişmede hiç şüphesiz kazançlı çıkan egemen sınıflar olmuştur.

T.İ.B. Bültenine Abone Olunuz
Yıllık 15,— TL.
Pul veya posta havalesiyle gönderilebilir.

PETROL SORUNU YİNE GÜNDEMDE

Dışa bağımlı enerji politikası çerçevesinde petrol sorunu giderek önemini arttıran ve aslında her zaman gündemde olan bir konudur. Emperyalist-Kapitalist sistem içerisinde çarpık ve bağımlı bir ülke olan Türkiye'de bu sorun ekonominin bütünlüğü içerisinde ve tarihsel bir konum içerisinde ele alınmalıdır.

Gelişen kapitalizmin büyük bir enerji kaynağı olan petrole ihtiyacının artmasıyla, emperyalist ülkeler 19. asır sonlarında dikkatlerini zengin petrol rezervlerinin bulunduğu Orta-Doğu'ya yöneltmişlerdi. 20. yüzyıl başlarında güç kazanan Alman sermayesi, o dönemdeki Osmanlı yöneticileri ile yakın ilişkiler kurmuştu. Nitekim, daha 1898'de Alman sermayesinin Türkiye temsilcisi olan Deutsche Bank ile İstanbul-Bağdat demiryolunu yapmakta olan Ottoman Railway Company of Anatolia'ya Osmanlı devlet sınırları içinde her türlü maden arama hakkı verilmişti. «Birinci Dünya Savaşından önceki durumu özetlemek gerekirse, Mezopotamya'dan imtiyaz almak için uğraşan gruplar Alman Deutsche Bank, İngilizler, Royal Dutch Shell ve onun bir paravan şirketi olan Anglo Saxon Oil Co. ile Amerikan Chester grubu idi. Bu grupların ilk üç tanesi Amerikalıları saf dışı etmek üzere birleştiler ve «Turkish Petroleum Company» adlı bir şirket kurarak müdürlüğüne de Osmanlı hükümetinin güvenine sahip bir kişiyi getirdiler. Bu şirketin yarı sermayesi İngiliz ve diğer yarısı da eşit olarak Alman ve Hollandalılara aitti. Şirket kuruluşundan sonra Osmanlı toprakları üzerinde petrol işletme imtiyazını elde etti.» (Emperyalizmin Petrol Politikası ve Türkiye, Mehmet T. Akad - TİB Yayın No: 4)

Ne var ki araya giren I. Dünya Savaşı nedeniyle herhangi bir arama ve işletme faaliyetinde bulunulamadı. Kurtuluş Savaşını kazanan Türkiye'yi Lozan Konferansında en çok uğraştıran konu, Musul petrolleri oldu. Emperyalistlerin yoğun baskısı altında bu bölge İngilizlere bırakıldı.

1920 ve 1921 yıllarında Büyük Millet Meclisi Hükümeti ile ilişki kuran Amerika Chester Şirketi de, bir anlaşma yaparak kurulmasını üstleneceğini demiryollarının her iki yanında kalan arazide bulunan maden ve petrol yataklarının işletme hakkını ele geçirmeyi amaçlıyordu. Ne var ki bu anlaşma gerçekleşemedi.

Devletçilik uygulamasıyla birlikte, 1933 yılında çıkarılan bir yasayla, devlet, petrol arama çalışmalarını yapmak üzere bir örgüt kurdu. Daha sonra bu örgütün görevleri 1935'de kurulan Maden Tetkik Arama Enstitüsüne devredildi. Türkiye'de işletilmeye elverişli ilk petrol 1948'de Raman'da bulundu.

1950'lere değin Cumhuriyet döneminde emperyalizm Türkiye'deki petrol yataklarıyla pek ilgilenmemişti. İkinci Dünya Savaşından sonra, A.B.D.'nin yürüttüğü yayılmacı politika doğrultusunda

Türkiye'deki petrol rezervleri de emperyalizmin gündemine girdi. 1952 yılında hükümet bir bildiri yayınlayarak petrol arayan şirketlerin millileştirilmiyeceğini açıkladı. O dönemde M.T.A.'ca yayınlanan bültende, yabancı dostlara yardımcı olunacağı bildiriliyordu. Bu bildiriden sonra sekiz yabancı şirket jeolojik araştırmalar yapmaya başladı. 1953'te emperyalizmin uzmanı Max Ball'a hazırlatılan ve 1954 Martında D.P. iktidarınca onaylanan Petrol Kanunu, petrol alanındaki sömürünün yasal dayanağı oldu. Ülke sekiz bölgeye ayrıldı ve her bölgede hiç bir özel veya tüzel kişiye sekizden fazla arama ruhsatı verilmedi. Buna göre, her yabancı şirket gibi, yerli şirket olan TPAO'da ancak sekiz ruhsat alarak, eşit koşullar altında rekabet edecekti. DP iktidarı ne kadar milliyetçi (!) olduğunu göstermişti. Petrol tekellerinin yan örgütü olan bir sürü paravan şirket birçok arama ruhsatı alarak petrol bölgelerini tekellerinin altına alacaktı. Bu politika emperyalizmin yeraltı kaynaklarının kapatılmasında uyguladığı politikayla uygunluk halindeydi.

«Tekel niteliğini sürdürmeye çalışan maden şirketi yeni rezervleri kendi denetimi altına almak zorundadır. Bunun ise iki nedeni vardır:

1) Bu rezervlerden daha ucuza cevher elde ederek maliyetleri, yani kârı belirleyen üç unsurdan (maliyet, artık-değer ve tekel kârı) birincisini düşürerek, kârını arttırmak,

2) Bu rezervlerin başka şirketlerin denetimi altına girmesini önlemek, başka rakip şirketlerin gelişimini engellemek ve piyasadaki tekel niteliğini sağlamlaştırmak.» (Emperyalizm ve Türkiye' de Madencilik Alanında Yabancı Sermaye, Yıldırım Koç, T.İ.B. Yay. No. 3)

Dünyanın birçok yerinde maden rezervlerini denetimi altında tutan emperyalizm, yerel direniş ve kamulaştırmalardan etkilenmeyecek, eli altında tuttuğu büyük rezervlerle gerektiğinde fiyatları düşürerek, kendisinden bağımsız hareket etmek isteyen girişimleri sonuçsuz kılacaktı.

İşte bunun için yabancı şirketler habire ruhsat alıp, hiçbir jeolojik arama yapmaksızın, muhtemelen petrol bulunabilecek yerleri kapatmaktadırlar. 1956-1973 döneminde T.P.A.O. ve yabancı şirketlerin aldıkları ruhsatların dökümleri şöyledir.

Yıllar	TPAO		Shell	Mobil	Ersan	Diğer Yabancılar			
	Sayı	%					Toplamı	%	Toplam
1956	20	12,2	21	24	—	99	144	87,8	164
1957	23	11,5	21	32	—	124	177	88,5	200
1958	21	8,9	21	32	—	162	215	91,1	236
1958	21	8,7	16	32	—	173	221	91,3	242
1960	38	19,0	15	27	—	120	162	81,0	200
1961	38	27,0	8	23	—	72	103	73,0	141
1962	40	36,4	6	15	—	49	70	63,6	110
1963	41	36,0	4	24	—	45	73	64,0	114
1964	38	36,5	7	15	—	44	66	63,5	104
1965	43	41,0	7	12	—	43	62	59,0	105
1966	40	44,9	7	3	1	38	49	55,1	89

1967	39	52,0	11	—	1	24	36	48,0	75
1968	38	47,5	17	—	1	24	42	52,5	80
1969	72	51,8	23	—	1	43	67	48,2	139
1970	82	39,8	33	—	1	90	124	60,2	206
1971	74	34,9	16	—	1	121	138	65,1	212
1972	73	36,1	13	—	1	115	129	63,9	202
1973	106	56,4	20	—	2	60	82	43,6	188
ORTALAMA		33,37					66,63		

D.P. iktidarı döneminde, yerli petrol kuruluşu T.P.A.O.'nun ruhsat alanları, toplam alanların ancak % 8,7 - % 12,2'sini oluşturmaktadır. 18 yıllık dönemde ise T.P.A.O.'nun toplam ruhsat alanlarındaki ortalama payı % 33,37 iken yabancı şirketlerin % 66,63' tür. Diğer başlığı altında toplanan şirketlerin bir çoğu paravana niteliğinde olup, az miktarda yatırım yapıp bol miktarda alan kapatmaktadırlar.

1963-1973 döneminde şirketlerin arama faaliyetlerine yaptıkları yatırım ise şöyledir:

ÇİZELGE - 4 : ŞİRKETLERİN ARAMALARA İLİŞKİN YATIRIMLARI

Şirketin Adı	1963-1971 döneminde arama faaliyetlerine yatırım (1000 TL)	Bu dönemde yapılan toplam yatırım oranı
		%
TPAO	1.006.823	57,66
MOBİL	128.320	7,35
SHELL	475,450	27,23
ERSAN	8.574	0,49
4 BÜYÜK TOPLAMI	1.619.167	92,73
Diğerleri		
Dorçhester	13.889	0,80
Offshore Exp. Oıl. Co.	1.721	0,10
Aladdin Middle East	17.227	0,99
Internatıonal Res Ltd?	11.585	0,66
Kewanee Overseas	689	0,04
Tür-Kan	15.414	0,88
O And K Petroleum	2.911	0,17
Texaco	4.324	0,25
Turkısh Beach	18.180	1,04
Ashland Oıl	1.818	0,10
Contınental Oıl	28.043	1,61
Perkıns Oıl	1.148	0,07
Hamılton Brothers	9.783	0,56
Diğerleri Toplamı	**126.732**	**7,27**
Genel Toplam	**1.745.899**	**100,00**

Ruhsatların çok büyük bir bölümünü ellerinde tutan bu paravan şirketlerin yaptıkları yatırım miktarının azlığı niteliklerini açıklamaktadır. Bu paravan şirketlerden yalnızca Dorchester üretime ilişkin faaliyetlere 1963-1973 döneminde toplam 16.314.000,— TL. ile % 1 oranında yatırım yapmıştır. Petrol üreten şirketlerin üretime ilişkin yatırımları aşağıda verilmiştir.

ŞİRKETLERİN ÜRETİME İLİŞKİN YATIRIMLARI (1000 TL)

Şirket	1970 Yılı Yatırımı		1971 Yılı Yatırımı		1972 Yılı Yatırımı		1973 Yılı Yatırımı		1963-1973 Dönemi Toplam yatırımı	
	Değer	%	Değer	%			Değer	%	Değer	%
TPAO	31.466	27,00	56.225	32,04	69.459	31,57	107.000	42,89	614.458	37,60
Shell	46.765	40,14	81,150	46,24	84.379	38,35	83.551	33,49	706.261	43,23
Mobil	31.390	26,94	27.675	15,77	52.782	23,99	49.000	19,64	241.381	14,77
Ersan	2.037	1,75	2.572	1,47	3.748	1,70	4.000	1,60	16.314	1,00
Diğer	4.866	4,17	7.858	4,48	9.606	4,19	5.900	2,38	51.490	3,40
Toplam	116.504		175.480	100.	219.974	100.	249.451	100.	1.633.904	100.

1863-1973 döneminde T.P.A.O. arama faaliyetlerine 1.006.823.000, üretim faaliyetlerine 614.458.000,— TL. olmak üzere petrol alanında toplam 1.621.281.000,— TL. yatırım yapmıştır. Yabancı şirketlerin petrol aramalarına yatırımı 747 650.000,— üretime yatırımları ise 968.000.000,— TL. olmak üzere toplam 1.715.650.000,— TL.'dır.

Peki, yabancı şirketle bu kadar yatırım yapmışlar da, ne kadar kâr edip, kârın ne kadarını yurt dışına, anaç çokuluslu petrol şirketlerine götürmüşlerdir? İşte bu sorunun yanıtı, gizlidir damgalı dosyaların içinde yatmaktadır. Sömürünün boyutları herhalde devlet ilgililerini bile ürkütmektedir ki, bu sayılar gözden ırak tutulmaktadır. Petrol Kanununun yabancılara vergi indirimleri ve kâr transferleri konularında büyük kolaylıklar sağladığı da düşünülürse, sömürünün boyutları anlaşılabilir. **Yıllar yılı yurt içinde ürettikleri petrolü bile, bize, dünya ölçüsünde belirledikleri tekel fiyatlarının % 30-35 üstünde satan çokuluslu petrol tekellerinin Türkiye'den kazandıkları milyarlarca lirayı ana emperyalist metropollere aktardıklarını söylemek herhalde bozgunculuk değildir.** Petrol Kanununun 109. maddesi yabancı şirketlerin Devlete ödemeleri gereken vergi, hisse ve hakların tavanını net kârın % 50'si olarak sınırlandırmaktadır. Gerçekte, verilen vergiler hiçbir zaman % 35'i geçmemiştir. Başka ülkelerde 1950'lerde % 50 dolaylarında olan bu oran 1957'de % 70'e yükselmiştir. Petrol tekelleri Türkiye'deki kârların oranı birçok sömürge ülkelerindekinden daha da yüksektir.

ÜRETİM :

Aşağıdaki çizelgeden de görülebileceği gibi, yurdumuzda petrol üretiminin büyük bir bölümünü T.P.A.O. ve SHELL karşılamaktadırlar. Her yana çarşaf gibi ilânlar vererek kendisinin petrol alanında ne büyük (!) işler yaptığını anlatmaya çalışan petrol tekeli BP, sadece ortağı olduğu ATAŞ'ta işlenen petrolün pazarlamasıyla uğraşmakta, ne arama, ne de üretim faaliyetlerine beş kuruşluk yatırımı bulunmamaktadır.

lerin en tatlı kâr alanlarından pazarlamada faaliyet göstermeleri önlenmiş olacaktı. Milliyetçiler (!), buna da olanak vermediler.

Bu arada, kendisine karşı yönelen kamuoyu baskısını azaltmak için BP, Türkiye'nin büyük gazetelerinde çalışan gazetecilerden bir grubu, Alaska'ya davet etti. Gazeteciler BP'nin Alaska'da çalışmalarını izleyecekler ve gazetelerinde çıkacak yığınla haber ve Fotoğrafla BP'nin Alaska'nın kötü koşullarında bile ne fedakâr (!) biçimde petrol çıkardığını anlatacaklardı. Bir yandan da BP'nin «Anadolu'da petrol arıyoruz» ilânlarından duvarlarda yer kalmayacaktır. BP Anadolu'da petrol filan aramıyordu, bir tek arama ruhsatı bile yoktu. Ama bu propagandanın gürültüsünde, paravan şirketlerden birkaç runsat devralacak ve kasıla kasıla nasıl petrol aradığından dem vuracaktı. BP'nin şike de olsa, petrol arama faaliyetlerine yönelmesi halinde, yatırım için gerekli fonlar, şirketin Türkiye'de petrol pazarlamasından elde ettiği ve yurt dışına çıkaramadığı kârlardan karşılanacaktır. Türkiye'ye ne yeni bir sermaye, ne de üstün bir arama teknolojisi getirilecek; kazanılıp da yurtdışına kaçırılamayan milyonların bir bölümü, israf olmasın diye, bir görev savma zihniyeti ile aramalara ve arama adı altında yeni alanlar kapatmaya harcanacaktı. Yabancı şirketlerin arama faaliyetlerine ne denli önem verdikleri daha önce Mobil'in petrol yoktur diye terk ettiği alanlarda T.P.A.O.'nun bol miktarda petrol bulmasıyla belli olmuştu.

Türk halkı 80 milyon lira, bir de 784 milyon lira değerinde A-TAŞ'ı kaybetmiştir. Ama sorunun boyutları, bu kayıpların çok üzerindedir. Petrol, belirtilen fiyattan ithal edilseydi veya ATAŞ devletleştirilseydi, sömürü duracakmıydı? Bu soruyu olumlu yanıtlamak mümkün değildir. Her yıl artan petrol ithalâtına giden milyarlarca lira, petrol üreten yabancı şirketlerin habire artan kârları, çokuluslu şirketlerin kapattığı binlerce hektarlık alan, ya bunlar ne olacaktır? Sınır tanımayan emperyalizm, emperyalistlerle her alanda sarmaş dolaş olan Türkiye'nin yalnızca, petrolde, ulusal çıkarlarına dayalı bir politika izlemesine izin verir miydi? Kaldı ki bugünler, petrolde dışa bağımlılığı en üst düzeye vardıracak olan Enerji Ajansı üyeliğinin, onaylanmak üzere Meclise gönderildiği günlerdir.

EMPERYALİSTLERİN VE ONLARIN YERLİ ORTAKLARININ ÇIKARLARINI DEĞİL, DİĞER HER ALANDA OLDUĞU GİBİ, PETROLDE VE MADENCİLİKTE DE, BAŞTA İŞÇİ SINIFI OLMAK ÜZERE TÜM EMEKÇİ HALKIN ÇIKARLARINI ESAS ALAN BİR POLİTİKA İZLEMEK, EMPERYALİST - KAPİTALİST İLİŞKİLER KIRILDIĞI GÜN MÜMKÜN OLACAKTIR.

BÜTÇE, VERGİLER ve EMEKÇİLER

Bütçe, devletin bir yıllık gelir ve giderlerini gösteren yasal bir belgedir. Türkiye'deki uygulama biçimi ile bütçe, genel ve kat-

da 1975 yılı için 10.811.000 ton olarak tahmin edilen üretim açığı, 1987'de 49.800.000 tona varacaktır. Bu açığı karşılamak üzere 1975-1987 döneminde toplam 344.169.000 ton petrol ithal edilmesi gerekmektedir. Bu dönemde petrol fiyatlarının hiç artmayarak bugünkü düzeyinde kalacağı gibi gerçekçi olmayan bir varsayımla bile 12 yıllık dönemde yaklaşık 350 milyar lira yalnızca çokuluslu tekellerden tekel fiyatlarıyla petrol ithalâtına ayrılacaktır. Bu ise enerjideki dışa bağımlılığın ne denli büyük boyutlara ulaştığını göstermektedir. Petrolün 1970'lerde Türkiye'de enerji kaynakları içindeki payının % 40 dolaylarında olduğu düşünülürse, enerjideki dışa bağımlılık, daha açık seçik biçimde ortaya çıkmaktadır. İktidarların fuel-oille çalışan elektrik santralları için kamuoyu oluşturmaya çalıştıkları bugünlerde, bu santralların dışa bağımlılığı daha çok arttıracağını söylemek zorundayız. Kalkınmada kullanılabilecek milyarlarca liranın, petrol ithali için yurt dışına akmasını önlemek için, ulusal kaynaklara dayalı bir enerji politikasının izlenme zorunluluğu bir defa daha ortaya çıkmaktadır.

ATAŞ RAFİNERİSİ :

ATAŞ Rafinerisi ulusal olmayan bir politikanın somut bir göstergesidir. Türkiye'de toplam rafinaj kapasitesinin % 30'unu elinde tutan ATAŞ'ın ortakları, üç çok uluslu petrol tekelidir. Mobil'in ATAŞ'ta hisse payı % 56, Shell'in % 27, BP'ninse % 17'dir. Bugün varlığı 784 milyona varan ATAŞ'ın işlediği 4.4 milyon ton petrolün % 55'i yerli petrolle karşılanırken, % 45'i ise anaç çokuluslu petrol tekellerinden ithal edilmektedir. ATAŞ'ta üretilen petrolün dağıtım ve pazarlamasından elde edilen kârlar 1973 yılında yabancı petrol şirketlerin kârının yarısından fazlasını oluşturmaktadır. ATAŞ emperyalizmin petrol sömürüsünün bir anıtıdır.

PETROLDEKİ SON FİYAT SORUNU :

Ecevit hükümetleri döneminde petrol 9,85 ve 10,10 dolardan ithal edilmiştir. 6.12.1974 tarihli bir hükümet kararnamesi ise ithal olunacak 36 graviteli petrol için 10,21 dolar fiyat öngörmüş ve bu fiyatın üstünde petrol ithalatına izin verilmeyeceğini bildirmiştir. 1975 Şubatında, yabancı petrol şirketlerinin ATAŞ'ta işlemek üzere, bu fiyattan petrol ithal edemiyeceklerini bildirmeleri üzerine, Enerji Bakanlığınca kendilerine 90 günlük bir süre tanınmıştı. Yabancı şirketler, bu süre içinde petrol ithal etmedikleri takdirde, ATAŞ'a el konulacaktı. Bunun üzerine, BP 7 Mart'ta 10,70 dolarlık bir teklif yapmış, bu teklif de kabul edilmeyince fiyatı 18 Martta 10,40 dolara, bir gün sonra 19 Martta da 10,36 dolara indirmişti. Irmak Hükümetinin demokrat eğilimli Bakanı Işıl bu istekleri kabul etmedi. Yeni kurulan hükümetin Enerji Bakanı ise, verilen sürenin bitimine beş gün kala, beş gün sonra rafineriyi devletleştirmek olanağı varken, petrol tekellerinin verdiği fiyatın da üstünde, varil başına, 10,50 dolarlık fiyatı kabul etti. Böylece Türk halkı, milliyetçiliğin (!), ne menem birşey olduğunu cebinden çıkan 80 milyon lirayla ve yanıbaşındaki ATAŞ rafinerisini kaybederek gördü.

Milliyetçiler (!), bununla da yetinmediler. Yerli petrol dağıtım örgütü olarak kurulan ADAŞ (Akaryakıt Dağıtış A.Ş.) dağıtımına yabancıları da ortak ettiler. ADAŞ'ın çalışmasıyla, rafinerilerin işlediği petrolün dağıtımını devlet yükleneceğinden, yabancı şirket-

lerin en tatlı kâr alanlarından pazarlamada faaliyet göstermeleri önlenmiş olacaktı. Milliyetçiler (!), buna da olanak vermediler.

Bu arada, kendisine karşı yönelen kamuoyu baskısını azaltmak için BP, Türkiye'nin büyük gazetelerinde çalışan gazetecilerden bir grubu, Alaska'ya davet etti. Gazeteciler BP'nin Alaska'da çalışmalarını izleyecekler ve gazetelerinde çıkacak yığınla haber ve Fotoğrafla BP'nin Alaska'nın kötü koşullarında bile ne fedakâr (!) biçimde petrol çıkardığını anlatacaklardı. Bir yandan da BP'nin «Anadolu'da petrol arıyoruz» ilânlarından duvarlarda yer kalmayacaktır. BP Anadolu'da petrol filan aramıyordu, bir tek arama ruhsatı bile yoktu. Ama bu propagandanın gürültüsünde, paravan şirketlerden birkaç runsat devralacak ve kasıla kasıla nasıl petrol aradığından dem vuracaktı. BP'nin şike de olsa, petrol arama faaliyetlerine yönelmesi halinde, yatırım için gerekli fonlar, şirketin Türkiye'de petrol pazarlamasından elde ettiği ve yurt dışına çıkaramadığı kârlardan karşılanacaktır. Türkiye'ye ne yeni bir sermaye, ne de üstün bir arama teknolojisi getirilecek; kazanılıp da yurtdışına kaçırılamayan milyonların bir bölümü, israf olmasın diye, bir görev savma zihniyeti ile aramalara ve arama adı altında yeni alanlar kapatmaya harcanacaktı. Yabancı şirketlerin arama faaliyetlerine ne denli önem verdikleri daha önce Mobil'in petrol yoktur diye terk ettiği alanlarda T.P.A.O.'nun bol miktarda petrol bulmasıyla belli olmuştu.

Türk halkı 80 milyon lira, bir de 784 milyon lira değerinde A-TAŞ'ı kaybetmiştir. Ama sorunun boyutları, bu kayıpların çok üzerindedir. Petrol, belirtilen fiyattan ithal edilseydi veya ATAŞ devletleştirilseydi, sömürü duracakmıydı? Bu soruyu olumlu yanıtlamak mümkün değildir. Her yıl artan petrol ithalâtına giden milyarlarca lira, petrol üreten yabancı şirketlerin habire artan kârları, çokuluslu şirketlerin kapattığı binlerce hektarlık alan, ya bunlar ne olacaktır? Sınır tanımayan emperyalizm, emperyalistlerle her alanda sarmaş dolaş olan Türkiye'nin yalnızca, petrolde, ulusal çıkarlarına dayalı bir politika izlemesine izin verir miydi? Kaldı ki bugünler, petrolde dışa bağımlılığı en üst düzeye vardıracak olan Enerji Ajansı üyeliğinin, onaylanmak üzere Meclise gönderildiği günlerdir.

EMPERYALİSTLERİN VE ONLARIN YERLİ ORTAKLARININ ÇIKARLARINI DEĞİL, DİĞER HER ALANDA OLDUĞU GİBİ, PETROLDE VE MADENCİLİKTE DE, BAŞTA İŞÇİ SINIFI OLMAK ÜZERE TÜM EMEKÇİ HALKIN ÇIKARLARINI ESAS ALAN BİR POLİTİKA İZLEMEK, EMPERYALİST - KAPİTALİST İLİŞKİLER KIRILDIĞI GÜN MÜMKÜN OLACAKTIR.

BÜTÇE, VERGİLER ve EMEKÇİLER

Bütçe, devletin bir yıllık gelir ve giderlerini gösteren yasal bir belgedir. Türkiye'deki uygulama biçimi ile bütçe, genel ve kat-

ma bütçeli yürütme kuruluşlarının bir yıllık harcama tahminleri ile hazinenin bir yıllık gelir tahminlerini düzenleyen, içinde yer alan hizmet programları için öngörülmüş harcamaların yapılmasına izin ve gelirlerin toplanmasına yetki veren bir yasama tasarrufudur.

Bu, bütçenin geleneksel tanımı olarak kabul edilir. Oysa Türkiye'de, 1961 Anayasası ile gelen sosyal hukuk devleti anlayışı içinde, bütçe kavramı daha geniş boyutlar kazanmıştır. 1961 Anayasası'nın sosyal ve iktisadi haklar bölümünde devletin ekonomik ve sosyal görevlerinin ne ölçüde genişlediğini açıkça görmek mümkündür. Devletin bu görevlerini sürmüşlerdir. Egemen sınıfların temsilcilerine bu noktada sorulması gereken şey, sınırlı kaynakların nedeni emekçi yığınların değil de bir avuç egemen azınlığın çıkarları için kullanılmasının öngörülmesidir. Bu durumu; son 5 gerçekleştirmesinde önemli ve etkin bir araç olarak bütçe karşımıza çıkar. Ülkemizde bugün bütçe, hizmet sorumluluğu veren ve düzenleyen bir metindir. Bu yönü ile de açıkça kamu oyunun yürütme organını denetleyebilmesinde yıl içinde sosyal hizmet ödemeleönemli bir araç olmak niteliğini kazanmıştır. Yönetilenler, çalışanlar olarak herkes bütçede belirtilen ve yapılması öngörülen hizmetlerin yapılıp yapılmadığını denetleme ve bunun hesabını sorma hakkına sahiptir. Çünkü, bütçe harcama ve gelirlerden oluşmaktadır. Gelirlerin oluşmasında bütün emekçiler ödedikleri vergilerle büyük bir paya sahiptir. Öyleyse, emek karşılığı ödenen vergilerin nereye harcandığını bilmek, bunu araştırmak öncelikle her emekçinin görevidir.

Bütçenin bir özelliği de ,o bütçeyi hazırlayan iktidarların sınıfsal yapılarını ve temel tercihlerini göstermesidir. Bütçenin incelenmesiyle hangi sınıflara ,ne gibi yararlar getirdiğini görmek mümkündür. Türkiye'de siyasal iktidarlar işçi sınıfı ve emekçi halk yararına bir şey getirmeyen ancak belirli bir egemen azınlığa hizmet eden bütçeleri savunmakta zorluk çekmekte ve çoğu kez Anayasa'ya sarılmaktadırlar. Şöyle ki, devlete sosyal ve ekonomik görevler veren Anayasa, bu görevlere 53. madde ile bazı sınırlamalar getirmiştir. Anayasa'nın 53. Maddesi şöyle der: «Devlet bu bölümde belirtilen iktisadi ve sosyal amaçlara ulaşma ödevlerine, ancak iktisadi gelişme ile malî kaynakların yeterliliği ölçüsünde yerine getirir.»

Bütçeleri daima egemen sınıflar yararına hazırlayan iktidarlar kendilerini bu Anayasa Maddesine dayanarak savunmuşlar ve kaynakların sınırlı olması nedeni ile halk yararına getirdikleri hizmetlerin de yetersiz olduğunu ileri rinin toplam ödemeler içindeki dağılımını ele alarak görmek mümkündür.

Sosyal Hizmetler (1) :

Yıllar	1971
1972	1973
1974	1975
%	7,06
22,77	23,86
25,47	22,60

.....

(1) Sosyal Hizmetler ödeneği, Millî Eğitim Bakanlığı, Üniversiteler, Akademiler, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, Çalışma Bakanlığı, İmar ve İskân Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Kültür Bakanlığı, Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Vakıflar ve Beden Terbiyesi ödeneklerini kapsamaktadır.

Yukarıdaki tablo incelendiğinde «Sosyal hukuk devleti» anlayışı ilkelerini gerçekleştirebilmek için başvurulacak mekanizmaları (sağlık, eğitim, sigorta, sosyal konut gibi) yürütmekle görevli Bakanlık ve kuruluşlara genel bütçeden ayrılan payların ne derece az olduğu görülebilir. Bu olgu Türkiye'de Sosyal Hukuk Devleti anlayışı ilkelerinin dahi ne denli çiğnendiğini açıkça göstermektedir.

Batının gelişmiş sanayi ülkelerinde işçi sınıfının ve emekçi halkın uzun mücadeleler sonucu kazandığı hakları sosyal hukuk devleti anlayışı içinde kendi sınıf egemenliğini gizlemek için kullanan Batılı ülkeler burjuvazinin günümüzde bunu becermesinin ne kadar zorlaştığı her geçen gün ortaya çıkmaktadır. Emperyalist - kapitalist sistem içinde yer alan, emperyalistler ve yerli ortakları tarafından ağır bir şekilde sömürülen Türkiye'de ise 1961 Anayasası'nda ifadesini bulan sosyal hukuk devleti anlayışını kâğıt üzerinde kaldığını görmek için bütçelerin incelenmesi yeterlidir.

BÜTÇE, EMEKÇİLER İLİŞKİSİ

1975 Genel bütçesinde devlet daireleri harcamaları karşılığı 106.888.231.296,— TL. tutarında bir ödenek yer almaktadır. Bütçe giderlerinin % 53,7'sini oluşturan 56.888 milyar TL. cari harcamalara, % 46,7 oranını bulan 50 milyar TL.lik bölümü de yatırımlara ayrılmıştır. Bu giderlere karşılık, 1975 mali yılında 97.888.231.296,— TL.'sinin vergi gelirleri, çeşitli fonlar ve dış kaynaklardan, 9 milyar TL.'nin de iç borçlanma yolu ile sağlanacağı var sayılmıştır. Çeşitli uzmanlarca yapılan yesaplara göre vergi gelirlerinin tam olarak gerçekleşememesi yüzünden bütçe açığının 15 milyar TL.'na ulaşabileceği ileri sürülmektedir. Kaldı ki, tüm gelirlerin 1974'e kıyasla % 30 oranında artacağı kabul edilse bile 1975 yılı sonunda % 30'u bulan enflasyon hızı bütçede öngörülen artışları şimdiden etkisiz hale getirme eğilimindedir.

Bu açıklaamların ışığında, 1975 bütçesinin, kaçınılması olanaksız açığını kapatmak için zamlara başvurulacağı söylenebilir. Ya da, siyasi hesaplarla bu yola gidilmeyip, hazinenin karşılıksız para basması söz konusu olabilir. Bunun anlamı ülkede giderek artacak bir enflasyonun kamçılanmasıdır. Enflasyon, emekçi yığınlarının gerçek gelirlerini azaltırken, egemen sınıfların kazançları daha da arttıracaktır.

1975 yılı bütçesinde, bütçe tekniğinin en temel ilkesi olan doğruluk ilkesi de çiğnenmiştir. Örneğin memur maaşlarında 9 katsayının kabul edileceği önceden bilindiği halde, personel giderleri 8 katsayı esas alınarak hesaplanmıştır. Bunun yanısıra gene memurları ilgilendiren 12 sayılı Kararname ile ortaya çıkacak olan yük de bütçeye konmamıştır. Milliyetçi Cephe Hükümetinin gübre fiyatlarında yaptığı indirim 5 milyar TL'lik bir ödeme açığı meydana getirmiştir. Tüccarlar ve toprak ağaları ile bazı sanayicilerin lehine olan bu indirim, iddia edilenin aksine küçük üreticiye ve yoksul köylüye hiçbir şey sağlamayacaktır.

Bir başka önemli konu da 1975 yılında Kamu İktisadi Teşekküllerinin 5,765 milyar TL'sını bulan kaynak ödeme açığının nasıl kapatılacağıdır. Finansman açığının kapatılmasında öngörülen 7 milyar TL.'lik dış borçlanmanın nasıl sağlanacağı konusunda bir açıklık yoktur. Kuşkusuz bu borçlanmanın gerçekleşmesinden do-

ğacak finansman açıkları Kamu İktisadi Teşekküllerinin ürettiği mal ve hizmetlere yeni zamlar getirecektir. Kamu İktisadi Teşekküllerinin yatırım hedeflerinden vazgeçmeksizin finansman açıklarını kapatabilmeleri genellikle ürettikleri mal ve hizmetlere yapacakları zamlarla mümkündür. Emperyalizmin yerli ortaklarının akıl hocalığını yapan Uluslarlararası Para Fonu yetkililerinin salık verdiği de zaten budur.

1975 bütçesi, enflâsyoncu baskılarla emekçilerin daha güç koşullarda yaşamalarına yol açmanın yanısıra ilk kez bütçe yasasıyla getirilen bazı mekanizmalarla da iş hayatına doğrudan doğruya müdahale etmeyi amaçlamaktadır.

Bütçe yasası'nın 31/c maddesi ile Kamu İktisadi Teşebbüslerinin istihdam ve ücret politikasını düzenlemekte, Maliye Bakanlığına ve bizzat Maliye Bakanına geniş yetkiler tanımaktadır. Daha doğrudan denetim alanı içine girmektedirler. 33. Madde ile genel ve katma bütçeli kuruluşlarla, döner sermayeli kuruluşlarda istihdam edilecek işçiler için önceden Maliye Bakanlığından izin alınması öngörülmektedir. Böylece bu madde de **işçi kadroları** diyebileceğimiz yeni bir mekanizma getirilmiştir. İşçi statüsünü kadro meselesine dönüştürmek ve mevcut kadroları vize ettirmek gibi bir olay, Maliye Bakanlığının istihdam politikasını denetlemesi olarak ortaya çıkmaktadır. Aynı yasa'nın 35/B maddesi ile, büyük bir işçi kitlesini ilgilendiren kuruluşlarda, işçi sınıfının vazgeçilmez haklarından sayılan ayni ve nakdi çıkarları konusunda, toplu iş sözleşmesi pazarlıklarına işçi, işveren dışında bir üçüncü tarafın yani Maliye Bakanlığı'nın müdahalesi öngörülmektedir.

1975 Bütçe Yasası'nın işçi sınıfı aleyhine getirdiği bir başka önemli madde Ulusal Ekonomik Danışma Kurulu'nu oluşumuyla ilgili 34. Maddedir. «Başbakan, Mali Yıl içinde bütçe politikası ile ekonomik dengenin düzenlenmesi için alınması gereken tedbirleri saptamak amacı ile (Ulusal Ekonomik Danışma Kurulu) kurmaya yetkilidir.»

Büyük bürokratlar, Ticaret ve Sanayi Odaları ve Borsalar Birliği Genel Sekreteri, İşçi ve İşveren Sendikalarınca seçilecek üçer temsilci ve Üniversiteler Arası Kurul tarafından seçilecek üç öğretim üyesinden meydana gelecek olan bu kurul da ,işçi' sınıfını temsil yetkisi sarı sendikacılara verilmektedir.

Bütün bu maddeler bir yandan da işçi sınıfının mücadelesi sonunda elde ettiği hakları kısıtlamayı ve belki de yok etmeyi amaçlamaktadır.

TÜRKİYE'DE VERGİ SİSTEMİ ve EMEKÇİLER

Türkiye'de vergi sisteminin ilk göze çarpan özelliği vergi gelirlerinin ulusal gelire oranının çok düşük olmasıdır. Türkiye'de bu oran 1973 yılında ancak % 16,9 olmuştur. Oysa, aynı oran Almanya'da % 35, İngiltere'de ise % 30 civarındadır. İkinci önemli özelliği adaletsizliğidir. Ulusal gelirin % 20,9'una nüfusun % 4,5'i el koyarken, nüfusun % 30,3'ünü oluşturan işçi ve küçük memurlar, gelirin ancak % 25,6'sını alabilmektedirler. Buna rağmen vergi yükünün önemli bir kısmı emekçi halkın sırtına bindirilmiştir. Dolaylı vergilerin vergi gelirlerine % 61,' ini oluşturması da sistemdeki adaletsizliği bir başka göstergesidir. Çünkü, bilindiği gibi dolaylı vergiler halkın tükettiği temel mallarda gelir gruplarındaki farklılık gözetilmeden alınmaktadır.

1952-1974 dönemi içinde Türkiye'de gelirlerden alınan verginin toplam vergi gelirleri içindeki payı ortalama olarak % 35 civarında kalmaktadır. Aslında, gelirlerden alınan vergilerin de gelir grupları arasında eşit bir şekilde dağıldığı söylenemez. Örneğin, anonim şirketlerin ödediği kurumlar vergisinin 1/3'ünden fazlasını İktisadi Devlet Teşekkülleri ödemektedir.

1972 yılında tüccar, sanayici, çiftçi, serbest meslek erbabı ve diğer gruplar toplam gelir vergisinin % 32'sini öderken, sabit gelirliler % 68'ini ödemişlerdir.

Gelir vergisi uygulaması sabit gelirliler dışındaki kesimlere ayrıcalıklar tanımakta, spekülatif kazançları vergilendirmemekte, artan bir oranda yüksek vergi dilimlerini vergilendirmemekte ve büyük çapta vergi kaçakçılığına olanak tanımaktadır. Bütün bu özellikleriyle gelir vergisi uygulaması, gelir dağılımındaki adaletsizliği emekçiler aleyhine arttırmaktadır.

ÇOKULUSLU TEKELLER VE

ULUSLARARASI TEKELCİ SERMAYE

TEKELCİ SERMAYE İLE

İÇİÇE

2. Baskıları

birarada

ÇIKTI

Fiyatı : 5,— TL.

AYIN İŞÇİ OLAYLARI

Emperyalist-kapitalist sisteme göbekten bağlı olan egemen sermaye çevrelerine karşı işçi direnişleri giderek örgütlü ve yoğunlaşan bir biçimde artmaktadır. Bir yandan kurumlaşmamasına rağmen referandumları İş Mahkemelerince yaygınlaştırılırken, diğer yandanda Egemen çevrelerin tüm bozguncu uğraşılarına rağmen işçilerin demokratik ve sosyal talepleri doğrultusundaki eylemleri ileri boyutlara ulaşmaktadır.

Mayıs ayı işçi olayları çasından oldukça yoğun geçmiştir.

— DİSK'in 5. olağan üstü Genel Kurulunda «Demokratik özgürlüklerin yerleşmesi ve faşizme etkin bir biçimde karşı konularak halkımızın can güvenliğinin sağlanması ile birlikte en somut eylemlerin sürdürülmesi ve işçi sınıfının bu eylemde bütünleşmesinin sağlanması, Türkiye'de demokratik hak ve özgürlüklerin yerleşmesi için bütün ilerici ve yurtsever demokratik örgütlerle iş birliğine gidilmesi» kararlaştırılmıştır.

— TÜRK-İŞ ülke çapında giderek yaygınlaştırılan lokavtlar nedeni ile genel greve gitme konusu, İzmir'de görüşmeyi kararlaştırmıştır. Herhalde işçi sınıfı hakkında hayırlı (!) kararlar almayı düşünüyorlar.

— Cephe Hükümetinin belediyelere devlet yardımını kesme kararı, genel hizmet emekçilerinin aylıklarının ödenmesini olanaksızlaştırmıştır.

— Çukurova sanayi bölgesinde tekstil fabrikalarında stokların eritilmesi(!) gerekçesi ile işçilere toplu izin kullandırılmıştır.

Mayıs ayında gelişen işçi direnişlerine bir göz atılırsa; Çeşitli iş kollarında 7766 işçinin grevlere katıldığını görmekteyiz. Grevleri iş kolları ve yörelerine göre incelediğimizde; Marmara sanayi bölgesinde (İstanbul, Kocaeli, ve Bursa) 13 iş kolunda 2034 işçinin, Ege sanayi bölgesinde 12 iş kolunda 4534 işçinin, Çukurova sanayi bölgesinde 3 iş kolunda 638 işçinin, Orta Anadolu sanayi bölgesinde 3 iş kolunda 115 işçinin, Karadeniz alt sanayi bölgesinde 2 iş kolunda 275 işçinin, Doğu ve Güneydoğu sanayi bölgelerinde 3 iş kolunda 68 işçinin grevde olduğunu görmekteyiz.

İş kollarına göre grevli işçi dağılımına gelince; Hizmetler sektöründe en yoğun grev uygulamalarını görmekteyiz. 10 işyerinde 4061 işçi grevlere katılmaktadır. Maden-Metal sektöründe 7 işyerinde 1119 işçi, Gıda sektöründe 14 işyerinde 806 işçi, Kimya sektöründe 2 işyerinde 65 işçi, tekstil sektöründe 2 işyerinde 1529 işçi, Yapı Malzemeleri sektöründe 3 iş yerinde 166 işçi grevlere katılmaktadır.

EMPERYALİST-KAPİTALİST SİSTEMİN ORTA-DOĞU HALKASI : CENTO

Uluslararası tekelci sermayenin Orta-Doğu'daki çıkarlarını korumak için 1955 yılında İngiltere, İran, Irak, Pakistan ve Türkiye'nin de katıldığı Bağdat Paktı adı altında bir ittifak kurulmuş

fakat sonra Irak bu Pakt'tan çıkmıştır. Daha sonra CENTO adını alan bu ittifakın emperyalizmin çıkarlarına yönelik bir kuruluş olması son yapılan toplantıda da tescil edilmiştir.

Bu ittifaka resmen üye olmayan fakat bu örgütün patronu sayılan ABD, örgütle baştan beri ilgilenerek bazı organlarında yer almıştır. ABD'nin görev aldığı organlar ise uluslararası tekelci sermayenin ve onunla bütünleşmiş yerli tekelci sermayenin II. Dünya Savaşından sonraki gelişmeler sonucu içine düştüğü en büyük sorunlar olan pazar sorunu ve dünya halklarının kurtuluş mücadelelerini bastırabilme sorununa yönelik «iktisadi komite» ve «Bozguncu (veya yıkcı) faaliyetleri önleme komitesi»dir.

İktisadi Komite, emperyalist-kapitalist sistem içerisinde metropol ülkelerin gereksinimlerine yönelik pazar ve kârlı yeni yatırım alanları bulma sorunların çözümleme yolunda çarpık bir kapitalistleşmeyi önerip, ona yön verebilecek girişimleri tezgâhlayacak bir organdır. Bu yüzden emperyalist-kapitalist sistemin lideri ABD bu organa el atmış ve Orta-Doğu'daki ekonomik gelişmeleri kendi kontrolu altına almayı çıkarları açısından önemli gördüğünü ve artık emperyalizmin yeni mevziler kaybetmeye tahammülü olmadığını göstermiştir.

Yıkıcı Faaliyetleri Önleme Komitesi ise Orta-Doğu halklarının emperyalist-kapitalist sistemden kopmasını önleyecek girişimlerde bulunmayı düzenlemektedir. Kaldı ki emperyalizm artık geri çekilecek mevzileri kalmadığından ve sorunlarının boyutları da çok genişlediğinden sistemden çıkmasa dahi devrimci mücadeleyi hızlandıracak ve sistemden kopma tehlikesi doğuracak ilerici demokrat niteliği olan iktidarlara karşı bile tahammül edememektedir. Çünkü son CENTO toplantısında alınan kararlar, üye olmayan ülke ABD'nin Dışişleri Bakanı Kissinger'in de katkısıyla, üye devletlerin istihbarat örgütlerinin bu ülkelerdeki ilerici akımları bastırmak için ortak bir mücadeleye girmeleri şeklindedir. Yani artık emperaylist-kapitalist sistem içerisinde azgelişmiş ülkeler metropollere sadece ekonomik bakımdan değil aynı zamanda politik bakımdan da içiçe geçmiş ve uluslararası tekelci sermaye ve onunla bütünleşmiş yerli tekelci sermaye sınıflarının bu sistem içindeki halkların mücadelelerine karşı ortak çıkarları, onları halkların üzerinde böylece birlikte baskı kurmaya yöneltmiştir.

İşte CENTO da uluslararası tekelci sermaye ve onunla bütünleşmiş yerli tekelci sermayelerin Orta-Doğu'daki kurumu olarak bu bölgedeki ilerici akımları önlemeye çalışan ve bu ülkelerin içişlerine müdahale etmeyi de son toplantıda aldığı kararlarla da göstermiştir.